

Tentamen Toegepaste Quantumfysica

19 juni 1996, 9-12 uur, zaal 16.116

Vermeld op ieder blad: naam, adres, geboortedatum, jaar van aankomst en studierichting.
Neem voor ieder vraagstuk een apart vel papier (en nummer de bladzijden).

(Elk sub-onderdeel geldt voor 6 punten)

Opgave 1.

We beschouwen een N^{5+} ion, d.w.z. een stikstofkern met 2 electronen. Neem aan de dat de electronen zich beide bevinden in de $n=2, l=0$ toestand ($2s^2$). Wij verwaarlozen in eerste instantie de interactie tussen de electronen, die dus beide de volledige kernlading $Z=7$ voelen.

- Bereken de totale energie van de twee electronen, als gegeven is dat de energie van een $1s$ electron in waterstof -13.6 eV bedraagt.
- Hoeveel energie wordt gewonnen als een van de twee electronen naar de $1s$ toestand overgaat?
- Beschouw nu een zogenaamd LL-Auger proces, waarbij het eerste electron van de $2s$ naar de $1s$ toestand gaat en het andere $2s$ electron het ion verlaat. Hoeveel kinetische energie neemt het tweede electron mee?
- Geef een uitdrukking voor de eigenfunctie behorende bij de $2s^2$ grondtoestand van het systeem.

We beschouwen nu de interactie tussen de twee electronen.

- Geef een uitdrukking voor de verschuiving van de energie van de grondtoestand ten gevolge van deze interactie, op basis van eerste-orde storingstheorie.

Opgave 2.

Beschouw een atomair systeem met twee eigentoestanden $|1\rangle$ en $|2\rangle$ en bijbehorende energieën E_2 en E_1 ($E_2 > E_1$). Het systeem bevindt zich in een stralingsveld; de elektrische veldsterkte wordt gegeven door $E_x(t) = E_0 \cos \omega t$, $E_y = E_z = 0$.

- Geef een uitdrukking voor de tijdafhankelijke storingshamiltoniaan $\mathcal{H}'(t)$ in de dipoolbenadering.
- Voor een systeem met een groot aantal atomen zullen de energieën E_1 en E_2 een spreiding vertonen. De bijbehorende verdelingsfunctie van overgangsenergieën noemen we $g(E_2 - E_1)$. Geef een uitdrukking voor de kans op een overgang van toestand $|1\rangle$ naar $|2\rangle$ als functie van de tijd en als functie van de hoekfrequentie ω , gebruik makend van eerste-orde tijdsafhankelijke storingsrekening.
- We nemen aan dat de karakteristieke lijnbreedte Γ van de spectrale verdelingsfunctie wordt veroorzaakt door de onderlinge botsingen van de atomen (collision-dominated regime). Beschrijf kwalitatief de relatie tussen de karakteristieke botsingstijd τ_{col} , de transversale relaxatietijd T_2 en de lijnbreedte Γ .

Opgave 3.

De wisselwerking tussen een paramagnetisch ion en een magneetveld $\mathbf{B}$ wordt gegeven door de volgende hamiltoniaan:

$$\mathcal{H} = (g\beta/\hbar) \mathbf{J} \cdot \mathbf{B} - (g_N\beta_N/\hbar) \mathbf{I} \cdot \mathbf{B} + (A/\hbar^2) \mathbf{J} \cdot \mathbf{I}$$

waarin $\mathbf{J}$ de operator is behorende bij het totale electron impulsmoment en $\mathbf{I}$ de operator van de kernspin. We bekijken het geval waarbij de bijbehorende quantumgetallen de volgende waarden hebben: $J=1/2$ en $I=1$. De laatste term is de wisselwerking tussen de electronen en de kernspin, de zogenaamde hyperfijninteractie.

- Welk quantumgetal beschrijft de energieniveaus voor $\mathbf{B}=0$? Geef een uitdrukking voor de energieniveaus en geef aan hoe het zit met de eventuele ontaarding.
- Welke quantumgetallen beschrijven de situatie in de hoge-veld benadering ($g\beta B \gg A$)? Geef ook in dit geval een uitdrukking voor de energieniveaus.
- Schets de energieniveaus als functie van B en geef in beide limieten (geval a. resp. b.) de waarden van de quantumgetallen.
- In de hoge-veld benadering is het effect van de hyperfijninteractie op te vatten als een magneetveld ter plaatse van de kern, het zogenaamde hyperfijnveld B_{hf} . Geef een uitdrukking voor B_{hf} in termen van de constanten in de hamiltoniaan.

Opgave 4.

Gegeven is dat een golf functie $\psi(\mathbf{r})$ een eigenfunctie is van L_x en L_y .

- Is dit niet in strijd met de onzekerheidsrelatie voor niet-commuterende operatoren?
- Wat zijn de mogelijke uitkomsten bij meting van L_z ?
- Toon aan dat ψ bolsymmetrisch is ($\psi(\mathbf{r}) = \psi(\mathbf{r})$).